
СЛОВО ПРО КОЛЕГУ

16 квітня 2007 року минуло 75 років від дня народження видатного математика і педагога, члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора фізико-математичних наук, професора Михайла Йосиповича Ядренка.

Сьогодні неможливо уявити одну з основних галузей стохастики та статистики — теорію випадкових полів — без робіт Михайла Ядренка, які започаткували ряд нових напрямів цих галузей. Важко також переоцінити його внесок у розвиток математичної освіти в Україні та справу виховання висококваліфікованих спеціалістів-математиків.

Михайло Ядренко з 1950 по 1955 рік навчався на механіко-математичному факультеті Київського університету імені Тараса Шевченка, де слухав лекції видатних математиків та педагогів — Миколи Боголюбова, Бориса Гнєденка та Йосипа Гіхмана. Ще в студентські роки під їх керівництвом розпочав наукові дослідження та опублікував першу наукову роботу з властивостей випадкових блукань.

Під час перебування в аспірантурі Київського університету (1955–1958 роки) він починає вивчати нові класи випадкових функцій — однорідні та ізотропні випадкові поля, а також поля марківського типу, що знайшло відображення в його кандидатській дисертації.

Після закінчення аспірантури Ядренко залишається працювати на кафедрі математичного аналізу та теорії ймовірностей Київського університету. Він віддає багато сил і енергії розвитку шкільної математичної освіти, організації математичних олімпіад, виданню сучасних посібників і задачників з елементарної математики.

З 1966 року Михайло Йосипович завідує кафедрою теорії ймовірностей та математичної статистики, яку він очолював 33 роки. Під його керівництвом на кафедрі проводилися дослідження зі спектральної теорії випадкових полів (цьому була присвячена його докторська дисертація), асимптотичних методів теорії ймовірностей, стохастичному аналізу, теорії стохастичних диференціальних рівнянь, прикладних ймовірнісних та статистичних задач. Кафедра неодноразово відзначалася як найкраща в університеті.

З 1970 року за ініціативою Михайла Йосиповича починає виходити науковий журнал «Теорія ймовірностей та математична статистика», який повністю перевидається англійською мовою в США. Це видання відіграло значну роль у розвитку всесвітньовідомої Київської школи теорії ймовірностей.

У 1968 році він засновує видання періодичного збірника для молоді «У світі математики», який він в 1995 році перетворює в унікальний науково-популярний, методичний та історичний журнал з математики під тією ж назвою.

Як науковець, Ядренко знаний у світі своїми роботами з теорії випадкових полів та їх статистичного аналізу. Огляд одержаних ним результатів наведено у статті В.Булдигіна, Ю.Козаченка, М.Леоненка «О работах М.И.Ядренко по теории случайных полей» (Укр.мат.журн., 1992, т.44, № 11). Особливо слід відзначити монографію «Спектральная теория случайных полей» (Київ: Вища шк., 1980), яка стала настольною книгою для спеціалістів з теорії випадкових полів, була перевидана в США (1983 р.) і відзначена премією Міністерства освіти України.

Михайло Йосипович побудував спектральну теорію однорідних та ізотропних полів в евклідовому і гільбертовому просторах, а також у просторі Лобачевського, розглянув важливі задачі прогнозування і фільтрації таких полів, заклав основи теорії марківських випадкових полів, дослідив ряд важливих аналітичних властивостей вибіркових функцій випадкових полів, знайшов умови їх неперервності, аналітичності та квазіаналітичності. Він вивчив важливі питання статистики випадкових полів, такі, як умови абсолютної неперервності та сингулярності мір, що відповідають гауссівським полям, задачі екстраполяції, інтерполяції, фільтрації та регресії для випадкових полів. За

цикл відповідних робіт Ядренку було присуджено премію НАН України імені академіка М.М.Крилова (1993) та Державну премію України (2004). У 1990 році він був обраний членом-кореспондентом Національної академії наук України.

Михайло Ядренко є засновником та науковим керівником відомої наукової школи з теорії випадкових полів і процесів. Серед його учнів 44 кандидати фізико-математичних наук, 11 з яких захистили докторські дисертації.

Він був чудовим педагогом. Його навчальні курси з математичного аналізу, теорії ймовірностей, математичної статистики, спектральної теорії випадкових полів, дискретної математики та інших дисциплін були еталоном математичної чіткості, послідовності, прозорості і, в той же час, глибини викладу. Він опублікував 24 підручники та навчальні посібники з різних розділів математики.

Ядренко був одним з головних ініціаторів впровадження й розвитку в Україні математичної спеціальності «Статистика» зі спеціалізаціями: «Фінансова і актуарна математика», «Математична економіка та економетрика», «Прикладна статистика». Він перший в Україні почав читати лекції з математики страхування життя, теорії ризику.

Працювати зі школярами, розшукувати і підтримувати талановиту молодь було покликанням ученого. Він займався організацією шкільних математичних олімпіад різного рівня, математичних гуртків для школярів і студентів, з 1970 року очолював журі Всеукраїнських олімпіад з математики.

Неможливо перерахувати всі громадські обов'язки Михайла Йосиповича. Зокрема, він був віце-президентом Українського математичного товариства, членом бюро Відділення математики НАН України, редактором ряду наукових журналів. Плідну наукову, педагогічну, методичну і громадську роботу Михайло Йосипович вів до останнього дня свого життя, яке обірвалося 28 вересня 2004 року.

В червні 2006 року кафедра теорії ймовірностей Київського національного університету провела міжнародну наукову конференцію «Сучасна стохастика: теорія та застосування», присвячену пам'яті Михайла Йосиповича Ядренка, видала бібліографічний покажчик його праць з нарисами життя і творчості, відкрила меморіальну аудиторію імені вченого.

*Анатолій СКОРОХОД,
Володимир КОРОЛЮК,
Микола ПЕРЕСТЮК,
Ігор ПАРАСЮК,
Юлія МІШУРА,
Юрій КОЗАЧЕНКО,
Олександр ПОНОМАРЕНКО*